

BYPLAN NYT

3. årgang · september 2005

4

Tema: Det nye Danmarkskort

Leder: Sammenhæng

side 3

Ny DB-formand med vision

side 4

Det nye Danmarkskort

side 5

Glædeligt, at amterne forsvinder...

Interview med borgmesteren i Ringe

side 6

Nyt liv til det folkelige engagement

Kulturmiljøet i kommuneplanen

side 8

Nej til lokalområder! Ja til alliancer på tværs!

Erfaringer fra Bornholm

side 10

Bymønstredebat i Sønderborg-området

Anmeldelse af den fælles kommuneplan

side 12

Efter biennalen:

Der mangler en moské i Jakriborg!

Side 14

Om Fingerplanen og planlægningens muligheder

Debat

side 16

Websites og publikationer om strukturreformen

side 18

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Annette Thierry

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: at@byplanlab.dk

Annoncer
Annette Thierry
at@byplanlab.dk

Forside:
Det nye Danmarkskort:
Jakob Strandberg
Soelegaard, i landsbyen
Baastrup ved Skanderborg.
Foto: Robert Mogensen
Nyt bymønster? Kom-
muneplanforslag marts 2005,
Sønderborg-området.

Layout
Ziggy Fugmann
Arkitektens Forlag

Repro + tryk
Arco Grafisk A/S
Oplag: 4.500

ISSN
1602-9038

Byplannyt udkommer i år med
fem numre

Signerede artikler står for
forfatterens regning, usigne-
rede for den ansvarshavende
redaktørs regning

BYPLANNYT nr. 4 / 2005 (3. årgang)

GEOGRAFISK INSTITUT
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Kurser indenfor planlægning, udvikling og forvaltning

Brug for den nyeste viden om byplanlægning og
-udvikling?

Eller om forvaltning af kulturlandskabets værdier?

Lyst til at få ny inspiration i et spændende fagligt
miljø?

På Geografisk Institut kan du følge et 7-9 ugers koncentreret
kompetencegivende kursus indenfor planlægning, udvikling og
forvaltning af byer, regioner, miljø og natur. Kurserne udbydes
under Åben Uddannelse og kan evt. senere indgå i en master-
uddannelse i Integreret Planlægning.

Eksempler på kurser:

Stedsidentitet og rum – hverdagsliv, livsstil og bostedsstrategier
(efterår 2005).

Det globale bysystem – storbykonkurrence og strategisk
planlægning (efterår 2005).

Planlægning, forvaltning og bypolitik (forår 2006).

Kulturlandskabet og globale miljøforandringer (forår 2006).

Bæredygtig miljøudvikling i et europæisk perspektiv (forår 2006).

Se flere på www.geogr.ku.dk

Pris per kursus ca. 2000 kr.

For information om ansøgningsfrister, tidspunkter mv. – se på
www.geogr.ku.dk eller kontakt fuldmægtig Lene Strandsbjerg Wolff på
lsw@geogr.ku.dk

Geografisk Institut, Øster Voldgade 10, 1350 København K. Tlf. 3532 2500, info@geogr.ku.

Miljøvurdering af planer

Temadag med workshop

*Få praktisk indsigt i miljøvurdering af planer gennem
en temadag med workshop i jeres kommune.*

*Med afsæt i jeres plansager fortæller vi om lovgivning,
procedurer og metoder for miljøvurdering, så I bliver
klædt på til det videre arbejde.*

Hedeselskabet Miljø og Energi A/S har høstet spændende
erfaringer med miljøvurdering af kommuneplaner, lokalplaner
og sektorplaner. På temadagen inddrager
vi disse eksempler.

Prisen for en temadag med
workshop er ca. 10.000 kr.
ekskl. moms uanset deltager-
antal fra kommunen.

Yderligere information kan fås hos
Joy Alrøe Andersen,
tlf. 87 38 61 84 / 20 22 72 71
eller joy@hedeselskabet.dk

Vi har allerede nu afholdt temadage for
mere end 25 kommuner og amter.

Hedeselskabet Miljø og Energi A/S

Aalborg 99 30 12 00

Viborg 87 28 10 00

Århus 87 38 61 66

Esbjerg 36 97 36 36

Odense 66 15 46 40

Roskilde 46 30 03 10

me-dir@hedeselskabet.dk
www.hedeselskabet-me.dk

HEDESELSKABET

SAMMENHÆNG

I ”Kodeks for god offentlig topledelse”, der er udarbejdet i et netværk for chefer, er der 9 anbefalinger om, hvad der skal til for at yde god ledelse. Et af de mest bemærkelsesværdige råd var regel nr. 4: ”Du skaber en organisation, der handler som en del af en sammenhængende offentlig sektor”. Dette er nærmere uddybet i følgende citat:

”Offentlige organisationer har en forpligtelse til at samarbejde om opgaveløsningen, så borgere og brugere oplever sammenhæng og kvalitet i opgaveløsningen. Det er ikke borgeren, der skal forstå, hvordan den offentlige sektor er skruet sammen. Det er den offentlige organisation, der skal skabe sammenhængende løsninger ud fra borgerens behov.”

Vores nye plansystem giver gode muligheder for at leve op til denne målsætning. Hvor det tidligere planhierarki med mål- og rammestyring mellem landsplanlægning, regionplaner, kommuneplaner og lokalplaner lagde op til forhandlinger og uenigheder mellem 3 forskellige parter, giver den nye planlov en enklere rollefordeling. Og selv om alt måske ikke er så enkelt, som det kunne være – jeg tænker f.eks. på den fortsatte eksistens af et regionalt niveau – er det af ufattelig stor vigtighed, at vi nu står sammen om det nye, og at alle – både ledere, medarbejdere og politikere – arbejder energisk for ”en sammenhængende offentlig sektor”.

Kommunerne har med reformen fået meget stor kompetence til den lokale planlægning - både i by og på land, og der overføres mange natur- og miljøopgaver på det lokale plan til kommunerne. Kommunerne har hermed fået et større ansvar for ikke blot at sikre velfærd og gode vilkår for kommunens egne borgere, men også for beskyttelsen af natur og miljø.

Hvis det nye Danmarkskort skal hænge ordentligt sammen, er det afgørende, at de 98 nye kommuner formår at samarbejde inden for de 5 regioner. Her introduceres der en helt ny plantype, nemlig den regionale udviklingsplan. Denne nye strategiske plan har til formål at sikre udvikling og koordinering mellem kommunerne, men det vil kræve en del udviklingsarbejde at finde det rette niveau for denne nye plantype, som endelig ikke må blive en ny slags regionplan. Bruges planen som et aktivt redskab for kommunerne i en region, der vil stå sammen om udvikling af styrkepositioner og hjælp til svagere stillede områder, kan det blive et meget værdifuldt nyt bidrag til planlægningen i Danmark.

Samtidig får vi nu et større statsligt medansvar for en god lokal udvikling. Landsplanlægningen har selvfølgelig stor betydning herfor, men jeg vil samtidig pege på vigtigheden af en god statslig trafikplanlægning, som er den vigtigste dynamo for enhver kommunes samspil med omverdenen. Samtidig har Miljøministeriet et ansvar for beskyttelse af naturen, grundvandet, vandløbene osv., herunder for at gribe ind lokalt for at sikre almene natur- og miljøinteresser.

Den nye kommunalreform giver alt i alt gode muligheder for at opnå kvalitet og sammenhæng i planlægningen, - såfremt alle påtager sig ansvaret som nævnt i regel nr. 4 i Kodeks for god offentlig topledelse om at handle som en del af en sammenhængende offentlig sektor.

NY FORMAND

FRA DEN KOMMUNALE VERDEN

Dansk Byplanlaboratorium's nyvalgte formand, Torben Nøhr, er teknisk direktør i Frederiksberg Kommune. Tidligere har han været i Køge Kommune og før det bl.a. i Amtsrådsforeningen. Torben Nøhr har således solide erfaringer fra den kommunale verden – en verden, der kommer yderligere i fokus med den nye kommunalreform. Torben Nøhr er 51 år og uddannet som bygeograf. Han har siddet i Byplanlaboratoriets bestyrelse de sidste 3 år.

Torben Nøhr regner med et meget tæt samspil med Byplanlaboratoriets nye direktør, Ellen Højgaard Jensen. – "Jeg tror, vi supplerer hinanden rigtig godt!" Foto: Annette Thierry

Med kommunalreformens nye opgavefordeling skal vi i gang med en helt ny måde at samarbejde på mellem myndighederne, indleder Torben Nøhr. - Den offentlige sektor må på alle niveauer stå solidarisk i at løfte denne opgave. Det stiller ikke mindst store krav til de offentlige ledere. Dansk Byplanlaboratorium, der har tradition for at tænke tværsektorielt, vil kunne få en vigtig facilitatorrolle her.

– Men er det ikke et problem for planlægningen, at amterne nedlægges?

Amterne har gjort et godt stykke arbejde. Men selvfølgelig kan gode danske plantraditioner videreføres i en ny myndighedsstruktur. Jeg ser optimistisk på fremtiden. Planlægning har stor opmærksomhed i dag. For nogle år siden sagde mange: "Al den planlægning, hvorfor?" Det hører man ikke i dag. Der er fuld gang på både planfronten og byggefronten. Og der ansættes nye folk.

– Kan kommunerne klare opgaverne?

De nye, store kommuner vil være egnede til at lave planer, der virker. Visioner, dialog med borgere og virksomheder samt gennemførelse må hænge sammen. Med den nye planlov hænger tingene faktisk sammen. Store kommuner vil skulle tage sig af både de overordnede spørgsmål og detaljerne. Som teknisk direktør i en kommune er jeg med til både at lægge de overordnede planer – f.eks. arbejdet med linieføring for en ny metrolinie, - men også til at diskutere berettigelsen af et venstresvingforbud på Peter Bangs Vej. Det vigtige for mig er, at skabe kvalitet og sammenhæng i vores planlægning, - at planerne realiseres, og vi kan

stå ved dem over for de borgere, der i sidste ende dagligt skal leve med dem.

– Hvad ser du som de store planspørgsmål i dag?

Der er mange, for der sker virkelig meget. Men integrationsspørgsmålet er et af de store. Planværktøjet kan bruges til både at skabe ghettoer og undgå dem. Det har været med til at skabe rigmandsghettoer i de attraktive danske havneområder. Men selvfølgelig kan værktøjet også bruges til at undgå ghettoer - gennem blandt andet en fornuftig planlægning af boligsammensætningen. Men planer og planlæggere er ikke nok. Der skal bruges mange flere slags værktøjer og samarbejdes med sociologer, antropologer og andre.

"Måske kunne Dansk Byplanlaboratorium samle forskellige fagfolk, og komme med visionære bud på, hvordan planlægningen i det atomiserede Hovedstadsområde kunne gribes an"

Og så er Hovedstaden et helt særligt problem. Vi har heller ikke denne gang fået en ordentlig kommunalreform for denne del af landet. Mens der her - om noget sted - er behov for at se i helheder, så har vi her de mindste kommuner, og regionsopdelingen har skåret vores fingerstruktur over på besynderlig måde. Måske kunne Dansk Byplanlaboratorium samle forskellige fagfolk, og komme med visionære bud på, hvordan planlægningen i det atomiserede Hovedstadsområde kunne gribes an. Det kunne være et spændende projekt for Dansk Byplanlaboratorium, hvor vi kunne trække på den bredde af fagfolk fra både det

private og fra alle myndighedsniveauer, der støtter op om Dansk Byplanlaboratorium. Måske kunne Dansk Byplanlaboratorium med sin goodwill gøre en indsats her - som katalysator. Det er i hvert fald min vision.

– Har du også synspunkter på Dansk Byplanlaboratoriums interne linier?

Dansk Byplanlaboratorium fungerer godt – ikke mindst på grund af et brandgodt sekretariat. Men jeg kunne godt ønske mig, at vi trækker noget mere på vores bagland af fagekspertise. Det er jo det kæmpe netværk af fagfolk, der er vores store styrke. Det er fx mit ønske, at Repræsentantskabet får en meget større rolle.

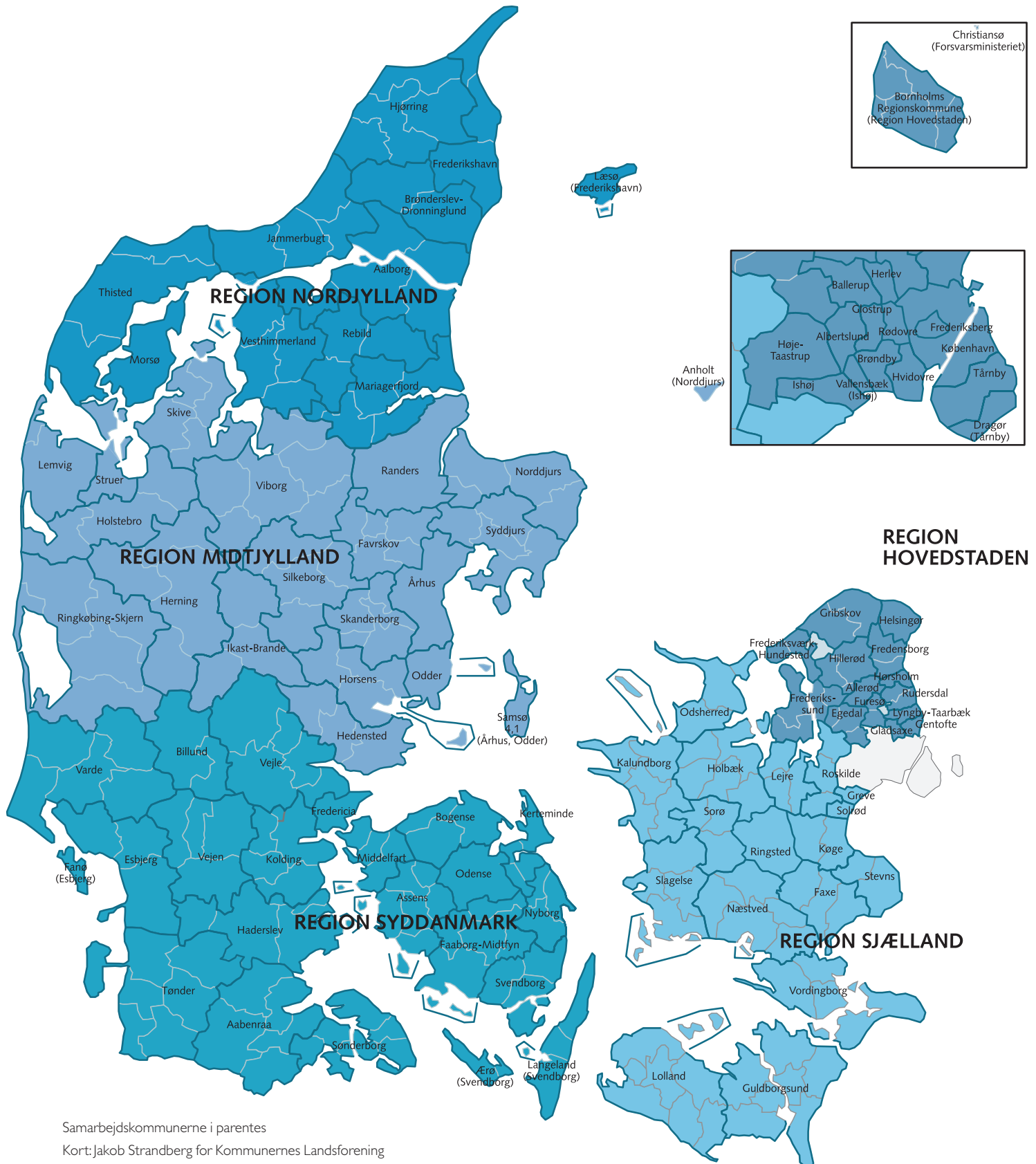
Men Byplanlaboratoriet skal også se ud over Danmarks grænser. Vi så, at vi magtede det, da laboratoriet for nylig stod for den europæiske byplanbiennale. Danmark kan lære af andre, og andre skal have mulighed for at lære af os. Dansk Byplanlaboratorium kan spille en rolle her.

– Og er der noget, du i hvert fald ikke ønsker at lave om?

Ja, vores kerneydelse: Kursus- og konferencetilbudene - og de årlige byplandage. Sidstnævnte hverken ønsker jeg - eller tør jeg - lave om på. Det er en fast institution i Dansk byplanlaboratorium!

DET NYE DANMARKSKORT

Det er temaet for Dansk Byplanlaboratoriums Byplanmøde i år
- og derfor også for dette nummer af Byplannyt.
Byplanmødet afholdes i Trekantområdet den 6. – 7. oktober.

MED DEN NYE STORKOMMUNE: MERE OG BEDRE PLANLÆGNING!

En kompetent stab af planlæggere og udviklere i tæt dialog med politikerne. Det er én af de politiske visioner for den kommende Faaborg-Midtfyn Kommune. Når amterne forsvinder, bliver kommunernes muligheder for at planlægge og udvikle klart forbedret – også for de enkelte lokalsamfund. Men den daglige uformelle kontakt med borgerne må vi desværre vinke farvel til.

Det siger Ringe Kommunes borgmester Bo Andersen i en snak med Niels Helberg om planlægning og politik efter strukturreformen.

– Hvad er din vision for den nye kommune?

Jeg ser store perspektiver i, at de nye kommuner får langt bedre muligheder for planlægning og udvikling, end vi har nu. I den nye store kommune kan vi samle en stab af dygtige og kreative planlæggere og udviklere. Det kan give os langt bedre muligheder for at diskutere og tilrettelægge nogle langsigtede udviklingsstrategier.

For mig er det også vigtigt – og glædeligt – at amterne forsvinder som det tredje planlægningsled. Det vil give os bedre muligheder for selv at tilrettelægge den udvikling, vi ønsker.

Jeg ser også frem til, at vi kan tage fat på en samlet planlægning af landsbyerne og det åbne land. I den nye kommune vil 70 % af borgerne bo uden for de større byer, og det er utrolig vigtigt, at vi får lavet en god planlægning i alle lokalområderne – en planlægning, som lægger rammerne for en lokal udvikling i samarbejde med de lokale borgere. Vi oplever en voldsom centralisering af butiksstrukturen, og hvis vi skal bevare og udvikle bosætningen i de mindre byer, er det vigtigt at fastholde og styrke den offentlige service og at forbedre den kollektive trafik. Det bliver én af vores vigtigste opgaver. Jeg tror også, vi skal blive bedre til at samar-

bejde på tværs af de nye kommunegrænser.

Jeg vil f.eks. lægge stor vægt på et tæt samarbejde mellem de sydfynske kommuner omkring en fælles bosætningsstrategi.

– Er der noget, som bekymrer dig i forbindelse med sammenlægningen?

Jeg kan godt være lidt bekymret i forhold til miljøet og naturen, når amterne forsvinder. Planlægningen skal vi nok klare, men miljøopgaverne er mange kommuner ikke p.t. rustet til at overtage. Det vil selvfølgelig ske, men

”Jeg kan godt være lidt bekymret i forhold til miljøet og naturen, når amterne forsvinder”

derfor vil jeg satse meget på en udvikling af et fælles miljøcenter for hele Fyn med et stærkt fagligt miljø, som alle kommunerne skal kunne trække på.

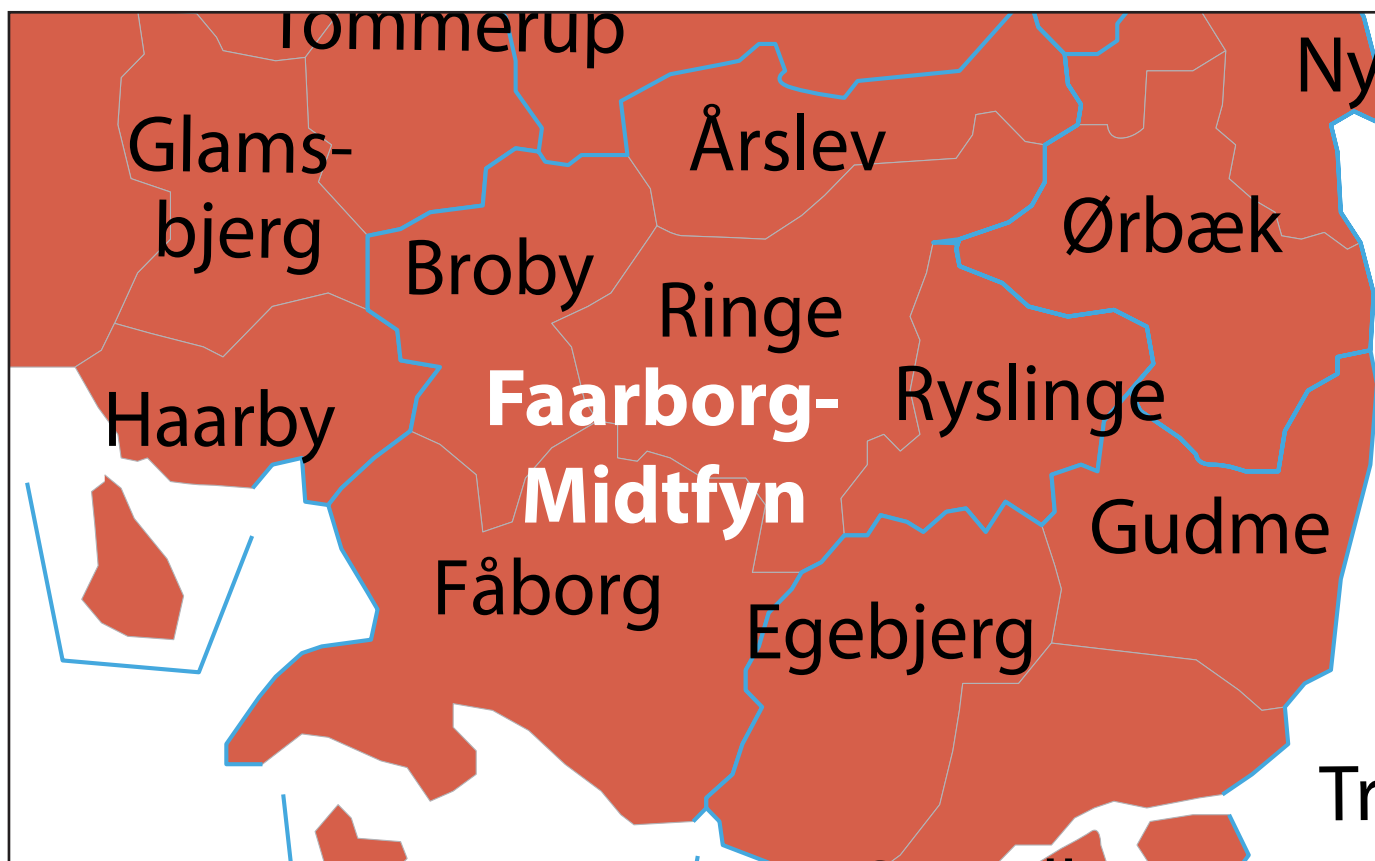
Specielt i forbindelse med udvidelser af de store svinefarme kan jeg også være lidt bekymret for, om kommunerne har den nødvendige selvdisciplin til at fastholde en stram kurs. Her har amtet haft en vigtig rolle, og vi skal i fremtiden også sikre os, at vi kan trække på al den ekspertise, der kan fremskaffes. Den nye kommune får to større

bysamfund, Faaborg og Ringe – hvilken af dem skal være hovedby?

Det er allerede besluttet, at rådhuset skal placeres i Ringe, men det er klart at det kan give diskussioner i andre sammenhænge, når institutioner og ressourcer skal fordeles. Vi regner i øvrigt med at etablere en lokal borgerservice i alle de nuværende kommuner. Hvad med kontakten til borgerne – bliver den ikke dårligere?

Jeg tror, den formelle kontakt med borgerne kan blive bedre, end den er i dag. Den nye kommune kommer til at bestå af ca. 22 lokalområder foruden de to større byer Faaborg og Ringe. I de fleste lokalområder er der aktive lokalråd og et blomstrende foreningsliv, og der er allerede et omfattende arbejde i gang for at få styrket lokalsamfundene og deres indbyrdes samarbejde. Målet er blandt andet at etablere en tæt og løbende dialog med det nye byråd, og det ser jeg meget frem til.

Men hvad med den daglige uformelle dialog med borgerne – bliver der plads til den? Den lokale snak i Brugsen eller på gaden mellem politikerne og borgerne bliver nok ikke så almindelig. Der bliver færre politikere, de kommer fra et større område, og ikke alle lokalområder kan være sikre på at få en lokal

Kort: Jakob Strandberg for Kommunernes Landsforening

politikere valgt ind i byrådet. Det synes jeg er en beklagelig udvikling.

Det har i mange år her i Ringe været en tradition, at borgmesteren tager ud og hilser på borgere, der fylder 90 år. I starten var det et par stykker om året, nu er det langt flere. Det har ofte været en god anledning til en snak også med familien om konkrete erfaringer med den kommunale service, og der har vi i tidens løb fået løst adskillige problemer uden for meget papir og bureaukrati. Det har også givet mig et godt indblik i borgernes daglige liv.

Sådanne uformelle kontakter bliver der

”Jeg tror, den formelle kontakt med borgerne kan blive bedre, end den er i dag”

mindre tid til i den nye kommune, hvor båndet mellem den enkelte borger og politiker nok bliver noget løsere. Til gengæld sætter jeg min lid til en tættere dialog med repræsentanter for de forskellige lokalsamfund.

– Hvilke krav vil du stille til plan- og udviklingsmedarbejdere i den nye kommune, hvis du bliver borgmester?

Byrådet her i Ringe holder jævnligt temadage

om planlægning, og det har vi meget glæde af. Vi er blevet mere og mere klar over, at en holdbar og langsigtet planlægning er en nødvendig forudsætning for at skabe en god udvikling i kommunen. Derfor vil jeg også arbejde for, at Faaborg-Midtfyn Kommune får en stor og velkvalificeret planlægningsafdeling, der placeres centralt i den kommunale organisation, tæt på borgmester og kommunaldirektør.

Jeg har rigtig gode erfaringer med nogle selvstændige og kreative planlæggere her i kommunen, som ikke er bange for at komme med egne forslag og synspunkter. Planlæggere skal ikke kun tage udgangspunkt i de politiske ønsker. De skal være kreative – få ideer, som vi andre ikke har tænkt på, og også gerne provokere ind imellem. Planlæggere som kun snakker politikerne efter munden kan vi ikke bruge til noget – heller ikke i den nye kommune.

Niels Helberg,
Sociolog, seniorkonsulent

Bo Andersen har været medlem af Ringe Byråd i 12 år for Venstre – alle årene som borgmester. Han opstiller til byrådet i den nye kommune, gerne som borgmesterkandidat.

Ringe Kommune med 11.000 indbyggere sammenlægges pr. 1. januar 2007 med Faaborg, Broby, Årslev og Ryslinge kommuner til Faaborg-Midtfyn Kommune med ca. 51.000 indbyggere.

TEMA

KULTURMILJØET

- EN GAVE TIL DE NYE KOMMUNER!

Med strukturreformen overtager de nye kommuner ansvaret for kulturmiljøplanlægningen – og får dermed en gave til brug for borgerinvolveringen i kommuneplanlægningen. For lige netop kulturhistorien er via sin kommunikative styrke i stand til at give den fysiske planlægning det folkelige engagement, som nogen frygter får endnu vanskeligere kår med de nye store kommuner.

Med amternes nedlæggelse risikerer den opsamlede viden om kulturmiljøet at blive spredt for alle vinde, og en væsentlig indsigt om et vigtigt emne at blive overset og miste terræn, endnu inden kulturmiljøet har fået rigtig fodfæste i planlægningen. Siden ståtens udmeldinger i slutningen af 1990'erne har amterne som bekendt udpeget de bevaringsværdige kulturmiljøer. Men nu får kommunerne altså chancen,

Mange mennesker har en levende interesse for det fysiske miljø, når det sættes i en kulturhistorisk sammenhæng, der forklarer og stiller spørgsmål til, hvorfor bygninger, miljøer og landskaber ser ud, som de gør - og til hvordan de historiske værdier overlever i en fremtidig planlægning, der fokuserer på udvikling og vækst.

Et lille sted som Udbyhøj, yderst ved Randers Fjord i Nørhald Kommune kunne mønstre ikke mindre end 50 aktive deltagere, der brugte en lørdag eftermiddag på at se på

deres egen by med kulturhistoriske briller. Mandag aften mødtes man så igen, nu blot 30 deltagere yderligere, for at drøfte udviklingsplaner og perspektiver for byen og havnen.

Den kulturhistoriske tilgang til den fysiske planlægning har i modsætning til megen teknokratisk snak om zoneopdeling, bebyggelsesprocenter og detailhandel den åbenbare fordel, at begrebsapparatet er lige for hånden. Vi har nemlig alle sammen en fond af erfaringer om før og efter, som er baseret på vores oplevede viden om godt og skidt. Disse erfaringer rummer ofte gode og relevante betragtninger, der kan omsættes mere eller mindre direkte i redegørelser og bestemmelser.

Da Skanderborg kommune i vinter stod over for at skulle revidere sin kommuneplan, blev kulturmiljøet udpeget som et af kommuneplanens tre hovedpunkter. Og med stor succes. Rigtig mange borgere har efterfølgende deltaget med stor entusiasme i den offentlige høring.

IDENTIFIKATION

Vi sætter simpelt hen pris på kulturoplevelser, der er baseret på arkitektur, spændende byer og landskaber. Og det gør vi ikke kun, når vi planlægger søndagsturen eller tager på ferie til eksotiske rejsemål. Også i vores dagligdag prioriteres kulturmiljøet som en væsentlig faktor for vores velbefindende. Det betyder noget for os, om vi bor og arbejder et sted med historisk perspektiv. Hvis vi overvejer at flytte, tænker vi ikke kun på daginstitutioner, skoler og skatteprocenter, men også på spændende miljøer, bydele og landskaber. Vi foretrækker nogle kvarterer og områder frem for andre, fordi vi gerne vil identificeres med "stedet ånd".

Akkurat ligesom vi ikke kun køber cowboybukser, fordi vi trænger til nye benklæder,

men måske først og fremmest, fordi vi gerne vil identificere os med de myter og historier, der knytter sig til cowboybukserne. Ja, vi har det næsten lige som den "primitive", der på magisk vis forvandler sig til en bjørn, når han indhyller sig i et bjørneskind! Kulturmiljøet er med andre ord blevet en betydende faktor i den nye økonomi, hvor et produkts nytte-værdi måske kun udgør 10 % af den samlede værdi og oplevelsesværdien 90 %.

LOVGRUNDLAGET

En nærliggende grund til, at kulturhistorien hidtil har stået så forholdsvis svagt i kommunernes planlægning, kan være, at der ikke findes et samlet regelsæt, som kulturmiljøet administreres efter. Kulturmiljøet har således ikke sin egen lovgivning som fx naturen i naturbeskyttelsesloven eller miljøet i miljøbeskyttelsesloven. Beskyttelsen af de bevaringsværdige kulturmiljøer varetages i dag i et kompliceret samspil mellem en hel række forskellige love og bestemmelser, elleve i alt, med Planloven, Naturbeskyttelsesloven og Lov om bygningsfredning og -bevaring som de væsentligste.

Som definitionen siger (se boks), er kulturmiljøet ikke en eller anden tilfældig blød størrelse, som kan hægtes på mere eller mindre hårde og velkendte planlægningsparametre som erhverv, boliger og uddannelse. Kulturmiljøet har sin egen selvstændige kvalitet. En kvalitet, der har afgørende betydning både for kommunens identitet og tiltrækningskraft og for kommuneplanens tilblivelse og indhold. Med andre ord: En gave til de nye stor-kommuner!

Robert Mogensen,

Arkitekt og seniorkonsulent, Sven Allan Jensen as

Alle fotos: Robert Mogensen

Hvad er et kulturmiljø:

"Et kulturmiljø er et geografisk afgrænset område, som ved sin fremtræden afspejler væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling". Fremhævelserne er mine, og skal tjene til at tydeliggøre, hvad der er kulturmiljøets bestanddele, nemlig landskabet, arkitekturen og historien. Landskabet, bydelen eller et hvilket som helst andet geografisk afgrænset område skal være til stede i en bestemt konkret fremtræden som arkitektur eller anden fysisk form, der fortæller om de betydende hændelser, som historien eller den samfundsmæssige udvikling har givet anledning til på det pågældende sted.

Slotsbanken, som sammen med den ældste del af byen og Dyrehaven udgør en samlet fysisk og historisk helhed, som efter kommuneplanen sikres via en bevarende lokalplan. Herudover skal Torvet, Adelgade og Museumshaven fornyes og omlægges.

Dyrehaven knytter sig til kongernes Skanderborg som jagtterræn. I dag er skoven et stort rekreativt område, beliggende klos op ad bymidten.

Omkring Ringkloster Å strækker sig et stort lavbundsområde med mange spændende natur- og kulturseværdigheder, Ringkloster Å-bækkenet. Her skal anlægges nye stier, rastepladser og fugleskjul for at sikre offentligheden adgang.

Den store agerumslade ved Ringkloster er opført syd for Skanderborg Sø på samme sted, hvor det nu forsvundne beneklostret lå.

Kulturmiljøet i Skanderborg

Skanderborg byråd udstak tre hovedpunkter – byudvikling, bymidten og kulturmiljøet – i sit nye forslag til kommuneplan fra maj år. Kommuneplanen udpeger fire kulturmiljøer. Et område omkring Ejer Bavnehøj skal omfattes af en supplerende landskabsfredning, og landsbyen Vitved skal også lokalplansikres. Her skal nye stiforløb forbinde byen med landskabet, og ejerlaugets udstykningsmønster skal tydeliggøres via beplantning. De andre to omtales nedenfor i billedteksten.

Forhåndsinteressen for udpegningen af kulturmiljøet i kommuneplanen har været stor. Således har en række foreninger, museet, Erhvervs- og turistrådet med flere deltaget i det forberedende arbejde, ligesom 50-60 borgere har været på ekskursion i offentlighedsperioden rundt til alle fire områder

KUNSTEN AT BEVARE NÆRHEDEN

Med strukturreformen forude er nærdemokratiet i Danmark blevet en udryddelsestruet størrelse, frygter kritikerne. For hvordan skaber man nye demokratiske former for størrelser på 50.000 borgere? I bestræbelserne på at bevare nærdemokratiet skal man i hvert fald passe på ikke at skabe en ny slags sognekommuner, mener bornholmerne. De har sagt nej tak til en regionplan med nye lokalcentre. Vi har talt med *Bjarne Dreier Christensen* og *Jørgen Hammer* fra Bornholm samt *Henrik Christoffersen* fra AKF om borgernes reaktioner på de nye vilkår og nye planforslag

På det nye Danmarkskort bliver den gennemsnitlige størrelse på en kommune lidt over 50.000 indbyggere, hvor den i dag er kun ca. 18.000. Hvordan i alverden skal regeringens erklærede mål med reformen om ligefrem øget borgerindflydelse og lokaldemokrati praktiseres, når så mange får meget længere til rådhuset?

- Det bliver en nøgleudfordring at udvikle demokratiske processer, der kommer ud over de velkendte borgermøder med 30 fremmødte. De nye former skal kunne omfatte 60-70.000 mennesker eller mere. Det kommer til at kræve flere ressourcer at nå ud til alle, vurderer *Henrik Christoffersen*, forskningsleder hos AKF.

Han har fulgt processen på Bornholm tæt og skrevet flere rapporter om udviklingen efter kommunesammenlægningen.

PRES FRA FORENINGSLIVET

Borgerne selv vil gerne inddrages, er *Henrik Christoffersen* sikker på. Han forudsiger, at foreningsliv og organisationer vil presse på i en grad, så de nye kommuner må holde tungen lige munden.

- Der er en masse organiserede grupper, som gerne vil formalisere demokratiet ved f.eks. at sikre sig høringsret i sager eller etablere høringsorganer. Spørgsmålet er, hvor langt den politiske ledelse vil gå. For det er voldsomt vigtigt at fastholde demokratiske processer, som ser ting i en hel-

hedsbetragtning. Man kan godt have den bekymring, at særinteresser vil finde nye veje til at få tingene til at stivne, siger han.

- De nye kommuner giver kun mening, hvis de får noget, som de gamle ikke har; de skal være rammer om at levere lokal service med større professionalisme og kompetence og bedre kvalitet, siger han.

Men dét overordnede helhedssyn kan godt komme til at kolliderer med borgernes lokale interesser - eksempelvis for at bevare små skoler, som på Bornholm, hvor tre skoler er lukket efter sammenlægningen til mange borgers store utilfredshed.

”Man kan godt have den bekymring, at særinteresser vil finde nye veje til at få tingene til at stivne”

- Politikerne i de nye kommuner kommer ud på en svær balancegang mellem borgerinddragelse og helhedssyn, siger *Henrik Christoffersen*.

NYT DEMOKRATISK RUM

Men han er overbevist om, at borgerinddragelsen ikke vil blive mindre i de nye storkommuner. Tværtimod.

- Afstanden mellem politikere og institutioner vil blive større, men det indbærer uvilkaarligt, at der også bliver større råderum lokalt omkring institutionerne. Hvis poli-

tikerne ellers har formået at afstikke klare, overordnede retningslinjer, vil det være frugtbart at engagere sig lokalt. Fordi man ikke længere skal bruge kræfter på at kæmpe for penge eller være afhængig af personlige forbindelser til politikerne. Man vil kunne koncentrere sig om spørgsmål som 'Hvad vil vi med vores skole?' 'Hvordan får vi mere ud af de penge, vi har?' osv. Reformen vil skabe en ny frigørelse af de centrale institutioner som kan danne grobund for lokalt engagement, mener *Henrik Christoffersen*.

Han tror ikke nødvendigvis, at der skal udvikles helt nye demokratiske former, men ser det som afgørende, at processen gennemføres med styrke.

- Der skal bruges tilstrækkeligt med ressourcer på at anskueliggøre og sikre at borgerne får indsigt i visionen om helhed, mener han.

INGEN NYE SOGNEGRÆNSER, TAK

Borgerinddragelse på nye vilkår, er noget de allerede er i gang med på Bornholm.

Her i foråret begyndte arbejdet med den nye region- og kommuneplan. For at nå ud til borgerne, arrangerede regionskommunens planafdeling en række åbne debatmøder rundt om på øen, hvortil også de 27 byområder var indbudt. Der var lagt op til debat af emner som 'byudvikling og byernes kvaliteter' og 'Vore landdistrikter/udvikling og nærdemokrati'.

I oplægget til møderne havde planlæggerne lagt op til at definere afgrænsede lokal-

områder og fremlagde forskellige modeller med et varierende antal af lokalcentre – seks som det mindste. Meget tæt på øens tidligere opdeling i fem kommuner.

BORGERNE SAGDE NEJ TAK.

- Den er helt død. Vi fik den klare melding, at borgerne og foreningerne ikke har lyst til at etablere nye sognegrænser. De større byer vil ikke være fødselshjælpere for de mindre i forhold til regionskommunen, siger *Bjarne Dreier Christensen*, afdelingsarkitekt i Bornholms Regionskommune.

Jørgen Hammer, formand for de Bornholmske Borgerforeningers Samvirke, siger det sådan:

”Reformen vil skabe en ny frigørelse af de centrale institutioner som kan danne grobund for lokalt engagement”

- Vi ønsker ikke at se område-begrebet vinde indpas igen, nu hvor vi endelig har fået kommunerne lagt sammen. Planlæggernes områder var kunstigt afgrænsede; allianceerne mellem byerne går meget mere på kryds og tværs afhængig af temaer som f.eks. turisme, kyst- eller ikke kystnært, skoler, kultur og sport. Vi opfatter det som formynderi ikke at kunne vælge vores partnere selv. Lokalsamfundene skal selv have lov at trække grænser – vel at mærke imaginære grænser, som består af allianceer.

SVÆRERE FOR PLANLÆGGERNE

- Det efterlader så planlæggerne med det problem, at det er sværere at fordele offent-

Tænketank om Nærdemokrati

Efteråret 2004 nedsatte regeringen Tænketank om Nærdemokrati for at imødekomme den megen kritik og bekymring over nærdemokratiets fremtid i de nye kommuner. Formanden er den radikale Holbæk-borgmester, Jørn Sørensen. Medlemmerne tæller to borgmestre og derudover en lang række repræsentanter for organisationer og foreningsliv.

Formanden har - på linje med borgerne på Bornholm - været fremme med tanker om, at man i bestræbelserne på at bevare nærdemokratiet skal passe på ikke at skabe en slags nye sognegrænser.

Tænketanken skal komme med en redegørelse senest den 1. oktober.

lig service uden en struktur. En opdeling i områder ville gøre planlægningen operationel, fordi man her kan fordele efter fastsatte spilleregler. Men vi accepterer ikke, at man ikke kan fordele den offentlige service lige så retfærdigt efter en model uden lokalcentre. Det kræver mere omtanke, ja, men det er ikke umuligt, siger *Jørgen Hammer*.

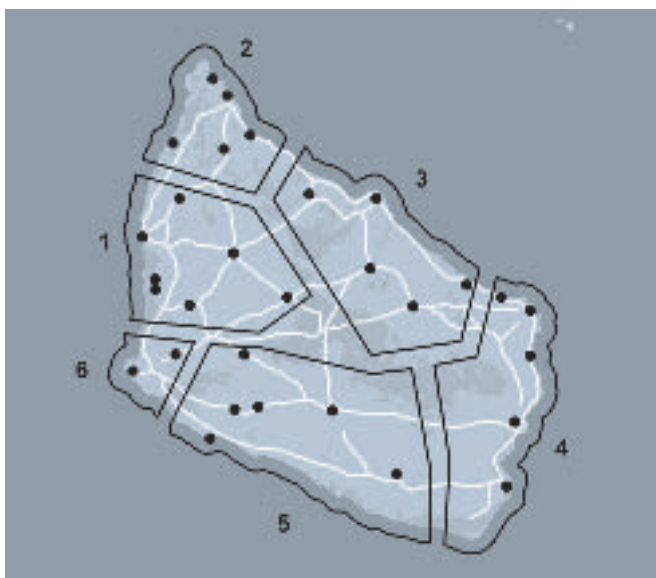
Planlæggerne fik i stedet for besked om at definere hver enkelt bys rolle. Siden har de analyseret potentialet for hver af de 27 byer lige fra den mindste flække til Rønne – en regulær SWOT-analyse for hver enkelt by.

- Herfra tager vi udgangspunkt i styrkepunkterne i vores planlægning. Det kan jo godt være, at det alligevel hen ad vejen bliver logisk med lokalcenter-tanken... Men på denne her måde, er det i hvert fald blevet mere klart, hvilke udviklingsmuligheder de enkelte byer har, siger afdelingsarkitekt *Bjarne Dreier Christensen*.

Mette Løvgren,
journalist

Kommunestørrelser

- Kun en fjerdedel af de 98 nye kommuner får en størrelse på under 40.000 indbyggere
- Kun en lille eksklusiv gruppe på syv kommuner - heraf seks ø-kommuner - får under 20.000 indbyggere, som er en meget almindelig størrelse i dag
- En fjerdedel af de nye kommuner får til gengæld over 60.000 indbyggere – 14 af dem jyske, 9 sjællandske og en fynsk

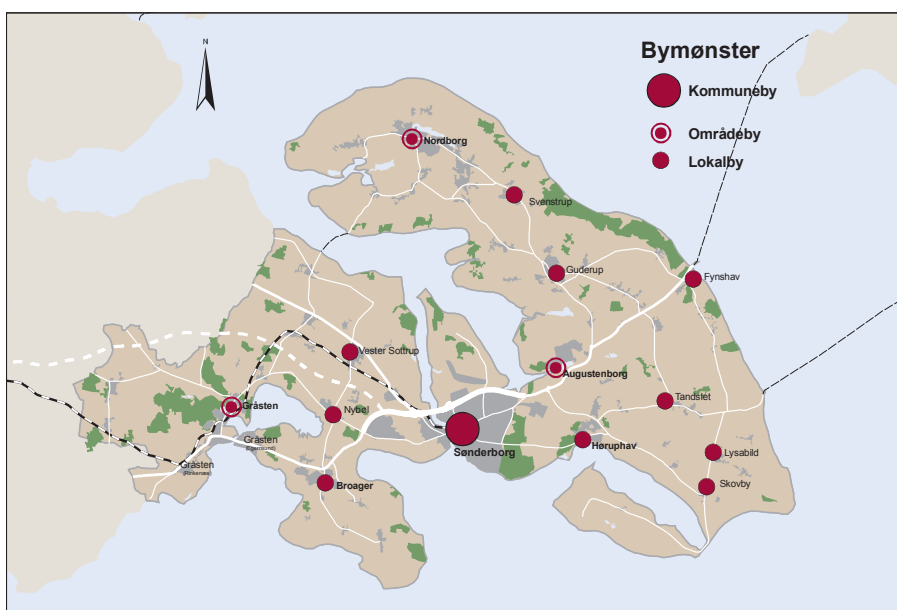

Der var foreslået flere varianter af lokalområdestruktur i debatoplægget, her ses blot én af dem. Men borgerne sagde klart nej til lokalområder. I stedet ønskede man en struktur, der bygger på allianceer mellem byerne på kryds og tværs, afhængigt af temaer. III: Bornholms regionskommune: "Debatoplæg til region- og kommuneplan"

TEMA

FÆLLES KOMMUNEPLAN – GÅR DET?

I Sønderborg-området har de kommuner, der nu slås sammen til én kommune under navnet "Sønderborg" allerede for længst taget fat på sorger og glæder ved samarbejde. I 2003 vedtog de en fælles planstrategi. Nu er en fælles kommuneplan til debat. I denne "plananmeldelse" ser vi på nogle af erfaringerne – herunder debatten om bymønsteret, der endte et andet sted end først forventet.

Bymønster; Forslag til Kommuneplan, marts 2005

Vi er en lille eksklusiv kreds af kommunesamarbejder i Danmark, der har set fordelene i at lave en fælles kommuneplan for et større område, som på en eller anden måde udgør en geografisk enhed og har et vist skæbnefællesskab/udviklingspotentiale. Sønderborg-området er en sådan enhed. Det består af 7 kommuner – egnscenterbyen Sønderborg og det omgivende opland med kommunerne Augustenborg, Broager, Gråsten, Nordborg, Sundved og Sydals – 3 kommuner på Als, tre i Jylland, og så Sønderborg, som skræver med et ben på hver side af Alssund.

RUNDE MÅL – MEN VIGTIG PROCES

Et godt grundlag for en fælles kommuneplanlægning er en fælles planstrategi. En sådan lavede Sønderborg-området allerede i 2003. Et fint lille hæfte på 43 sider. Her er der tegnet en fælles vision – et fremtidsbillede for Sønderborg-området – selvfølgelig med et

kraftigt afsæt i den bestående virkelighed: Sønderborg skal være "det dynamiske og komplekse hovedcenter" og oplandsbyerne skal finde deres roller i bosætning, erhverv (lige fra Danfoss til landbrug) og turisme.

Strategien har to dele – dels 9 indsatsområder og dels retningslinier for den forestående kommuneplanlægning. Indsatsområderne udgør en indkredsning af, hvad man finder vigtigt i samarbejdet: Erhvervsudvikling, bosætning, infrastruktur osv. Men også nogle ikke helt traditionelle vinkler på kommuneplanlægningen - f.eks. prioriterer man "politisk lederskab" og "regionalt strategisk samarbejde" som indsatsområder. To forhold som er meget vigtige, når der er tale om kommunesamarbejde, og som breder kommuneplanlægningen ud.

Men man kan også nævne en anakronisme som visionen om, "at området er centralt

9 indsatsområder:

1. Virksomhedsudvikling og globalisering
2. Uddannelse/forskning/erhverv
3. Bosætning
4. Infrastruktur
5. Regionalt strategisk samarbejde
6. Turisme
7. Fælles egnscenter og kommunebyer
8. Landsbymiljøer
9. Politisk lederskab

beliggende ... i Danmark". Noget af en vision at arbejde henimod for et af landets definerede (mål 3B) udkantområder! – men selvfølgelig et afsæt til at få bedre motorvejs- og jernbaneforbindelser.

Nogen, både fag- og lægfolk, rynker lidt på næsen af den slags strategier, som er fyldt med runde positive mål – som man næsten ikke kan sige nej til. Men, også med erfaringerne fra Trekantområdet, så er processen bag en sådan fælles strategi vigtig. I Sønderborg-området har man haft de såkaldte "Dalmatiner møder" bestående af de 101 politikere fra de 7 byråd. Der skal klippes en tå og skæres en hæl og sluges et par kameler for at nå et fælles resultat.

Den anden vigtige funktion for strategien er at give et billede af, hvilken kommuneplanlægning, der skal sættes i gang. Det skitseres meget præcist, hvordan det fælles kommuneplanarbejde ønskes bygget op, med en fælles del for de temaer, der har fælles interesse, og nogle kommunedele for de enkelte kommuner. Når det kommer til selve indholdet, bærer det lidt præg af, at den

enkelte kommune har fået lov at skrive spisesedlen på, hvad der skal gøres. At f.eks. et indsatsområde som borgerdeltagelse figurerer vidt forskelligt fra kommune til kommune, kan undre i en fælles strategi - nogle har det højt på listen, og nogle har det overhovedet ikke med.

FÆLLES HOVEDSTRUKTUR

Et digert værk på 325 sider – et mareridt for en anmelder – men typerne er store og marginen bred! Og illustrationerne er flotte! Man kan også vælge kun at anvende den digitale udgave på 1 netside!

Opbygningen er simpel og klar: Forudsætningsredegørelse, fælles kommuneplan og kommuneopdelt kommuneplan for hver af de 7 kommuner samt kortbilag.

Vi får nogle gange kommuneplanprocessen til at fremstå som en lineær handling, hvor der ikke er plads til loop eller lidt frem og tilbage. Så det forhold, at hovedstrukturen ikke bare er en udmøntning af de indsatsområder og retningslinier, der er udstukket i strategien, kan vel udlægges som en kvalitet. F.eks. har debatten om strategien betydet at de 9 indsatsområder er blevet transformeret til 8 lidt andre kommuneplantemaer.

AMBITIONER REDUCERES

Man kan dog ærgre sig lidt over, at de store vingeslag fra strategien om "politisk lederskab" og "regionalt strategisk samarbejde" ikke finder plads i selve kommuneplanen, men at man meget hurtigt går over til strukturer og arealudlæg. Dette spring er ikke specielt for Sønderborg-området, men et af de mere gennemgående problemer i den moderne planlægning. Flotte visioner, store ambitioner, som hurtigt reduceres af lovkrav og konkrete byggeønsker.

For Sønderborg-området er der den spændende sidehistorie, at da strategien blev udarbejdet, var der tale om et kommunesamarbejde uden mål om at danne en fælles kommune, og nu hvor forslaget til kommuneplan foreligger, er det besluttet at danne én storkommune ved at slå de 7 kommuner sammen. Kommuneplanforslaget er således reelt den nye kommuneplan for den nye kommune – inden den er dannet.

NYT BYMØNSTER DISKUTERET!

Tydeligst skinner det igennem i bymønsteret, hvor kun Sønderborg udpeges til kommuncenter, hvor 3 af de tidligere kommuncentre Augustenborg, Nordborg og Gråsten udpe-

ges til områdebyer, og de øvrige udpeges sammen med de største landsbyer til lokalbyer. En klar struktur som indikerer, at man ønsker en hurtig tilpasning til den nye virkelighed, men om den holder i den endelige kommuneplan må vi vente og se, den bliver først behandlet her i efteråret. (OBS – se kort og billedtekst (red.))

AMBITIØS ERHVERVS-LOKALISERINGSMODEL

Et andet af de tungere afsnit i den fælles hovedstruktur omhandler erhvervsudviklingen. Hvor vi i Trekantområdet arbejdede med den hollandske ABC-lokaliseringsmodel, har man i Sønderborg-området udvidet den til en ABCDE-model. Den tager ikke kun udgangspunkt i transportforhold, men kobler også miljøklasser på de enkelte områder og forsøger endda at karakterisere områdernes hovedindhold af virksomhedstyper, forskning, fremstilling, lager osv. En meget ambitiøs lokaliseringsmodel, som

det skal blive spændende at se udmøntet i praktisk administration.

INSPIRATION AT HENTE

Den fælles kommuneplanlægning i Sønderborg-området og for den sags skyld i Trekantområdet har taget hul på den virkelighed, som mange kommuner står overfor efter strukturreformen. Der kan derfor hentes inspiration til det fremtidige kommuneplanarbejde ved at kigge nærmere i disse fælles kommuneplaner.

Birger Lilja Kristoffersen
Plankoordinator i Trekantområdet Danmark

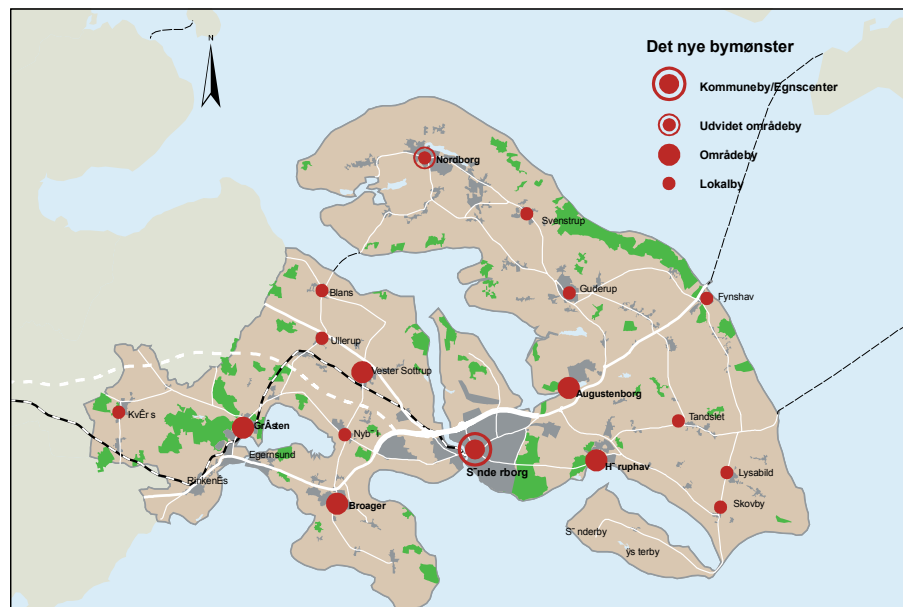
Læs mere om Sønderborg-området på
www.sonderborg-området.dk

Læs mere om Trekantområdet på
www.trekantomraadet.dk

8 temaer:

1. Bymønstre og centerstruktur for detailhandelen
2. Erhverv
3. Boliger og bo-miljøer
4. Infrastruktur
5. Den grønne plan
6. Landsbyerne og landsbymiljøerne
7. Turismen
8. Kultur og fritid

Bymønstre; Nyt Forslag til Kommuneplan, oktober 2005. Efter debatten i de enkelte byråd i den første høring af martsforslaget, er forslaget til bymønstre besluttet ændret i forhold til marts-forslaget. Det ligner nu i højere grad det bymønstre, der er gældende i dag. Byrådene har øjensynligt ikke været klar til så radikale ændringer i hierarkiet, så tidligt. (Red.)

Biennaleprogrammet var spændt ud mellem intellektuelle sværvægttere som Saskia Sassen og Ann Power og den i mine øjne noget mere letbenede Richard-Florida-Creative-man-verden. Det var en bevidst iscenesættelse med skift mellem traditionelt tunge og krævende forelæsninger og top-tunede debatter, som havde lært meget om form og tempo fra den aktuelle mediescene.

Denne balancegang mellem de svære og komplekse analyser, de underholdende high-speed debatter og middelklassens jublende genopdagelse sig selv som den kreative klasse blev afsluttet med en blændende dygtig, men også meget tidstypisk forelæsning, som i sin blanding af sarkasme, selvironi og selvpromovering sendte skarpe radarstråler ud over den aktuelle by- og planlægningscene.

Selvom nogle af mine elever undrede sig over, at man kunne afholde en Byplan-biennale næsten uden at tale om konkrete

te debattemaer. Men i iveren efter at sikre tempoet fik man desværre lagt fokus så tilpas i kanten af det vigtige, at debatten ikke for alvor fik fat i den måde disse forhold optræder i byen på, og på den planlægningspolitiske scene.

Det er efter min opfattelse ikke den religion, der bliver dyrket inde i moskeen, der er det centrale, når vi taler om den aktuelle by. Det er det der sker, når de der er i moskeen træder ud i byens rum og udfylder dem

”...middelklassens jublende genopdagelse sig selv som den kreative klasse”

med nogle bestemte kulturelle former, som møder nogle andre kulturelle former. Debatten kom til at hænge fast i nogle lidt perspektivløse krav om at moskeen skulle åbne sig mod byen.

har i en artikel i Ark-Byg argumenteret lidt mere udførligt end der er plads til her for, at man hvis man befinder sig i Jakriborg burde skynde sig at køre nordpå til Viken (fiskerby lidt nord for Helsingborg, red.), hvis man er interesseret i at se en praktiseret debat om, hvordan vi omgås historien i vores egen tid – eller hvis vi husker på Ancona-borgmesterens bøn: I want my own layer – så er der et seriøst og overbevisende bud på det i Viken. (Ancona-borgmesteren Emilio d'Alessio henviste i diskussionen på biennalen til byens lag: Jeg vil have mit eget 'lag'! red.)

Afslutningsforelæsningen var som sagt både elegant i sin form og tankevækkende i sit indhold. Men også tankevækkende i sit syn på, hvad et urbant udviklingsprojekt må handle om. Det drejede sig om muligheden for at udvikle Ruhr-området til en egentlig storbyregion. Både befolkningsmængde og befolkningstæthed indikerer storby. Men efter

DER MANGLER EN MOSKÉ I JAKRIBORG!

planer og byer, så er jeg tilbøjelig til at tro, at programmet ramte forventningerne - eller markedet - forholdsvis præcist i en situation, hvor flere og flere forhold også på den planlægningsfaglige og forskningsmæssige scene bliver underlagt mediernes logik.

Men at det er 'den gamle' der mener, at der blev ramt inden for skiven, og de unge, som godt kunne tænke sig lidt mindre mediebevidsthed, er jo ikke uinteressant – det er måske endda opmuntrende.

De vigtige ting blev efter min vurdering sagt af Sassen og Power, men deres analyser er også så komplekse, at det ikke rigtig har mening at prøve at genåbne deres temaer på en A4 side, selvom Powers analyser af, hvordan ghettolignende fortætninger i nogle tilfælde kunne opløse sig selv og under andre omstændigheder koncentrerer, var tankevækkende og kunne tilføre vores egen debat om ghettoer nogle vigtige dimensioner og nuanceringer. – Og selvom Sassen leverer et syn på det kreative og innovative, som er langt mere interessant og brugbart i bysammenhæng end Floridaudgaven.

Hvis A4 siden sætter dagsordenen, så er det nok high-speed debatterne vi skal se på. De emner, der blev taget hul på i disse to debatter – religion og nostalgi – var oplagt velvalgte

Det der derimod var interessant i debatten om religion og moské var, at det åbenlyst i denne debat blandt alle debattører blev betragtet som progressivt og vigtigt, at moskeen fandt et nyt og nutidigt arkitektonisk udtryk. Når vi så dagen efter så repræsentanter for den danske debatelite på sce-

”Der er efter min mening masser af god grund til at kaste et meget kritisk blik på de automat-positioner, der ligger trygt og udebat-teret under overfladen i den byplanfaglige og arkitektoniske tænkning”

nen i debatten om nostalgi, så var det lige så åbenlyst, at de der krævede en nutidighed i det arkitektoniske udtryk var ude af trit med de dominerende strømninger og blev betragtet som siddende fast i enten en gold modernisme eller en akademisk avantgarde-tænkning.

Der er efter min mening masser af god grund til at kaste et meget kritisk blik på de automat-positioner, der ligger trygt og udebat-teret under overfladen i den byplanfaglige og arkitektoniske tænkning. Men at Jakriborg skulle være det gode eksempel til at føre den diskussion, har jeg svært ved at se. Jeg

forelæserens mening evnede de forskellige aktører ikke at arbejde sammen om visionen om en storby. Men der var ikke nogen eksplícit diskussion af, hvad storby egentlig er – det implicitte billede var New-Yorker-24-timers-brølet.

Samtidig med, at opmærksomheden på alle mulige former for alternative kulturer og livsformer var stor, så kom forelæsningen på en måde til at cementere et nyt udiskuteret idealbillede - den klassiske metropol - og kom tilsyneladende også til at undsige den strategi, der er lagt i IBA-Emscher projektet i Ruhr (– afgørende elementer i strategien har været at fastholde bystrukturen som et netværk af byer og sikre landskaberne mod ukontrolleret byspredning, at satse på byøkologiske løsninger og på udvikling af den kulturelle identitet, der ligger i industrilandskabet. Red.) Om det var meningen, ved jeg ikke, men det er under alle omstændigheder et eksempel på den dobbelthed af inspirerende og irriterende uafklarethed man altid føler, når man har været til en konference af denne art.

Jens Kvorning
Arkitekt, professor i byplanlægning ved
Kunstakademiets Arkitektskole

KLIP FRA BYPLAN- BIENNALEN

Den 9., 10. og 11. juni afholdtes Den 6. Europæiske Byplanbiennale i København og Øresundsregionen. Britta Daugaard, arkitekt og leder af biennalesekretariatet, har klippet fra begivenhederne, og Jens Kvorning kommenterer biennalen på siden overfor. Se oplæg, præsentationer og andre informationer på www.cityliving-livingcity.org.

USE NOSTALGIA

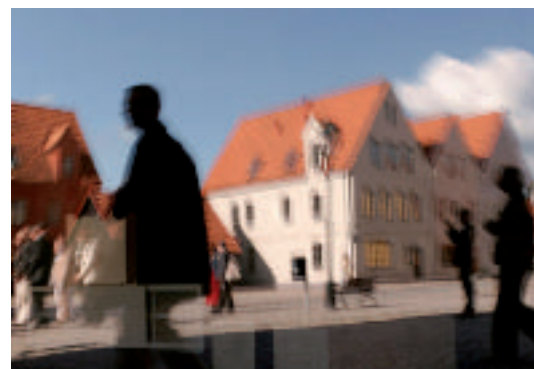
Clemens Kjersgaard var ordstyrer på "use nostalgia" og inddragede biennalens deltagere i diskussionen om, hvordan nostalgi kan implementeres som en del af den moderne europæiske byudvikling. Diskussionen blev sat i gang med en kort film om den legendariske nye "hansestad" Jakriborg, produceret af Idébureauet 2+1. Panelet bestod af sociolog Henrik Dahl, arkitekt Anna Maria Indrio, den hollandske arkitekturhistoriker Cor Wagenaar og copywriter Morten Kold.

DELTAGERE

Knap 500 byplanlæggere fra mere end 30 lande deltog i Den Europæiske Byplanbiennale. Der var gjort en ihærdig indsats for at få bragt de østeuropæiske byplanlæggere på banen – og det lykkedes! Deltagerne repræsenterede et bredt udsnit af praktiserende planlæggere, arkitekter, politikere, forskere, sociologer og økonomer. Biennalen blev en platform til at skabe kontakt på tværs af kontinentet og på tværs af fagligheder.

Næste Byplanbiennale afholdes i Budapest i 2007.

DE UNGE

I dagene op til og under Biennalen blev der afholdt en Street Creativity Session for 30 unge planlæggere, kunstnere og andre by-entusiaster fra hele Europa. Workshopen startede ude i Teglholmen. Formålet var at indkredse lokalområdets kreative egenskaber og hverdagspotentialer - og på baggrund af det formulere nye anvendelsesmuligheder og arbejdsmetoder. Urban Task Force stod for workshopen i samarbejde med Dansk Byplanlaboratorium.

På dette års Biennale deltog en langt større procentdel af yngre planlæggere end tidligere. Det var et bevidst mål, som bl.a. også blev markeret med udstillingen "A new Future for Planning". Her gav 8 unge tegnestuer deres bud på moderne procesredskaber.

OPRÅB TIL REDAKTIONEN

Der savnes byplanfaglig debat. Forsiden på "ByplanNyt 3" skabte derfor store forventninger. De blev yderligere stimuleret af overskriften "Så er der opbrud!" og underoverskriftens lancering af "de nye byplanlæggere" og et bebudet opgør, hvor gamle respekterede begreber som "fingerplan" og "helhedstanke" beskyldes for på én gang at være stalinistiske og ærkekonservative. Endelig nogen der vil diskutere overordnet byplanlægning på et fagligt grundlag.

Artiklen viser sig at citere den 38-årige arkitekt Henrik Valeur (HV) for at kalde Fingerplanen "lidt stalinistisk". Angiveligt "fordi den er udtryk for planlægning, der ønsker at kontrollere, bestemme og definere". HV citeres for udsagnet "I princippet er det én mands hånd, der bestemmer hvordan en million mennesker skal bo".

Jeg forbinder Stalin med Gulag, vilkårlige masseudrydelser af mindst 20 millioner mennesker, tvangskollektiveringer, benhård planøkonomi og hungersnød.

Det vurderes muligvis som formildende, at Fingerplanen kun er ansvarlig for 1 million menneskers elendighed og dermed kun er "lidt stalinistisk". Alligevel synes jeg, at det er utroligt, at interviewereren ikke følger tættere op på udsagnet og beder HV om at konkretisere, hvori det "stalinistiske" ved Fingerplanen konkret består. Når HV skal være mere konkret, snakker han om Otto Krabbes Plads og det nye universitet på Amager og en ny generation efter en generation efter 1968'erne, som er vokset op i en anden tid "efter murens fald og med internet, MTV og et internationalt udsyn". - Der er tilsyneladende sammenhænge, jeg ikke begriber.

Jeg vil faktisk meget gerne høre, hvad denne generation mener om overordnet fysisk planlægning og fingerplanen. Her går jeg dog går ud fra, at det ikke er et rent historisk opgør med efterkrigstiden, der

er ærindet, men den nuværende regionplanlægnings - og den kommende planlovs - fastholdelse af fingerbystrukturen som overordnet princip for byudvikling i hovedstadsområdet. Har HV og "den unge, vilde tegnestue" UID haft negative oplevelser med fingerbystrukturen i almindelighed eller i forbindelse med planlægning af Trekroner Øst, som vi burde kende og forholde os til? Begik vi rent fagligt en fejl, da vi fik fingerbystrukturen skrevet ind i den ny planlov?

Men jeg bliver ikke en brik klogere af Pernille Stensgaards interview med Henrik Valeur.

BYPLANNYT's leder tager kritikken alvorligt og argumenterer bl.a. for "at rammer kun opstilles hvor det er tvingende nødvendigt, og hvor der er behov for rammer, skal de gøres så rummelige som muligt. Derfor er det godt, at der hele tiden sættes spørgsmålstegn ved planlægningsens dogmer".

Det er alt sammen sikkert rigtigt. Men netop det udsagn forekommer mig utroligt rummeligt. Vi kan hver for sig lægge i det, hvad vi vil. Personligt ville jeg blive klogere, hvis BYPLANNYT stillede større krav til konkretiseringen af dogmekritikken i bladets artikler og på lederplads.

Provokationer kan være fine, men hvis vi skal udvikle byplanfaget, må vi bevæge os på et mere konkret og seriøst plan. Trist at Byplanlaboratoriet tilsyneladende ikke er mere ambitiøs end blot at efterplapre "de unge, vilde" og dermed bidrager til at bære ved til de nyliberale Sankt Hans bål og hekseafbrænding af planloven.

Peter Hartoft-Nielsen
Byplanlægger, lic. techn.

Byplanlaboratoriet vil gerne facilitere en sådan proces. Hvis vi får lov til at gå videre med den idé, vil vi gøre det på en sådan måde, at vi kan udnytte de hidtidige erfaringer og samtidig lukke op for nye planlægningsmetoder. Det kan godt være, at du synes, at jeg bliver ukonkret igen, men det gælder altså om at finde nye måder at planlægge på. Og de kan ikke beskrives på forhånd. De skal udvikles undervejs. Disse metoder skal balancere mellem overordnet planlægning og inddragelse af de mange aktører i planlægningsmagtspil. Her gælder det om at have en fælles vision, der kan understøtte netværksplanlægning og danne basis for handlingsplaner i de enkelte kommuner. Sammen må det være muligt at skabe en god overordnet plan, der giver plads til debat, dynamik og forandring. Det er ikke det samme som at skippe god planlægning og afbrænde planloven. Intet kunne ligge os fjernere.

Med venlig hilsen
Ellen Højgaard Jensen
Direktør i DB

DEBAT

SVARTIL PETER HARTOFT-NIELSEN

Tak for dit indlæg,

Det er helt rigtigt, at jeg tager "de nye byplanlæggeres" kritik af den rationelle planlægning alvorligt. Alt for ofte er planlægningen blevet gjort til en rent teknisk disciplin, hvor magtspeilet ikke er blevet analyseret, og hvor aktørerne ikke er blevet taget alvorligt. Derfor har jeg forståelse for deres reaktion.

Men i min leder i BYPLANNYT 3 2005 skriver jeg netop, at det er ærgerligt, at de "de unge vilde" kasserer de store planer med hård hånd. Jeg skriver også, at den inddragende og netværkskabende indsats vil kunne spille fallit ved større plangreb. Her er der en fare for, at miljøet eller de svageste befolkningsgrupper bliver taberne.

Derfor er der ikke tale om, at Byplanlaboratoriet ønsker at skylle barnet ud med badevandet. De overordnede planer har bestemt deres berettigelse – ikke mindst fingerplanen. Jeg støtter fuldt ud, at den medtages i den nye planlov. Ellers vil byspredningen ske uden regulering.

Samtidig så jeg dog gerne, at vi i fællesskab med Skåne og Hovedstadsregionen kunne udvikle en helt ny plan for Øresundsregionen.

SVARTIL PETER HARTOFT-NIELSEN

Kan man planlægge fremtiden? Og har planlægning overhovedet en fremtid? Eller rettere, har den form for planlægning, som vil styre udviklingen (i en bestemt retning), en fremtid? Er det muligt i en verden hvor alting tilsyneladende forandrer sig stadig hurtigere og stadig mere uforudsigeligt? Forudsætter det ikke, at man, i hvert fald til en vis grad, kan forudse fremtiden? Og hvis vi ikke kan det, betyder det så, at vi heller ikke kan planlægge? Eller betyder det, at planlægning må handle om noget andet?

Det er klart, at Fingerplanen har været et vigtigt og muligvis nødvendigt instrument til at styre byudviklingen omkring København. Men det betyder ikke, at denne plan har fremtiden foran sig. Det betyder bare, at vi har svært ved at give slip på den. Også fordi vi ikke har noget bedre at sætte i stedet. Og det er lige det, der er problemet. Hvorfor er der ikke blevet udviklet en nutidssvarende vision for by- og landskabsudviklingen, ikke bare for Hovedstadsregionen, men for hele Øresundsregionen?

Meget har ændret sig siden 1948. Nogle vil endda hævde, at forandringerne har været dramatiske. Den nuværende unge generation af planlæggere er vokset op i en anden tid og i et andet samfund. Det siger sig selv, at de derfor må forholde sig til en anden økonomisk, kulturel, social, politisk og teknologisk virkelighed. Hvis vi forudsætter, at der bør være en sammenhæng mellem det samfund vi lever i og den måde, vi planlægger vores fysiske omgivelser på, er det vel ikke mærkeligt, at vi i dag har en anden opfattelse af, hvad planlæggerens rolle og opgave er – eller burde være?

Selvom Fingerplanen løbende er blevet bearbejdet og tilpasset udviklingen, er den stadig baseret på ideen om en sammenhængende bystruktur omkring et privilegeret bycentrum. Det giver naturligvis mening, at den infrastrukturelle udvikling og byudviklingen følger hinanden. Men det er ikke klart, hvorfor det skal følge så forsimplet et diagram som en hånd. Det ser muligvis godt ud på en plan, men passer det til virkeligheden?

Et oplagt problem med Fingerplanen er, at det kræver en overordentlig god vilje at skelne fingrene, når man betragter den fysiske virkelighed. Det er i hvert fald nogle stærkt forkrøblede fingre! Skal vi forsøge at rette disse fingre ud, eller skal vi tage konsekvensen af udviklingen og i stedet skabe en ny vision?

En vision, som forholder sig til det faktum, at byen og dens infrastrukturer i dag er spredt ud over hele landet, at landbruget er en højteknologisk industri, og at naturen er en integreret del af oplevelsesøkonomien.

En vision, som hævder potentialerne i komplekse og dynamiske miljøer, frem for rationaliteten i lineære og statiske planprincipper. Og som derfor ser hybride og omskiftelige landskaber og udviskede og flydende grænser som noget positivt, noget der skal fremmes.

En vision, som ikke lukker fremtidens muligheder inde i nutidens begrænsede perspektiver, men som muliggør nye og ukendte udviklinger. Som muliggør forskellige lokale udviklingsmønstre inden for den samme region. Hvor regionale sammenhænge ikke fastlægges centralt, men opstår i et dynamisk samspil af lokale interesser, indbyrdes konkurrence og gensidig afhængighed.

Når jeg bruger Otto Krabbes Plads som eksempel, er det fordi det viser en ofte overset konsekvens af ideen om at adskille by og land.

Debatmøde: Den perfekte plan?

Byplanlaboratoriet og Dansk Arkitektur Center arrangerer et debatmøde om den overordnede planlægning og Fingerplanen – og planlægningsens muligheder generelt med indlæg af

PETER HARTOFT-NIELSEN, byplanlægger, lic. tecn.

HENRIK VALEUR, arkitekt

samt

BENT FLYVBJERG, professor, Aalborg Universitet

Den 13. oktober kl. 14.30 – 17.00

Dansk Arkitektur Center, Strandgade 27 i København

Se nærmere www.byplanlab.dk

Normalt taler man om at afgrænse byudviklingen for at bevare naturen, men i dette tilfælde var argumentet for ikke at følge brugernes ønsker om natur, at det var en plads i byen, og at naturen ikke hører til i byen. Med denne tankegang afskærer vi os ikke bare fra at skabe nye hybride landskaber, men også fra at kunne agere i forhold til disse landskaber, som alligevel skyder op overalt.

Det er klart, at der er bevaringsværdige lokaliteter og naturområder, som skal beskyttes, men det er ikke klart hvorfor naturen skal udgøre et sammenhængende stræk, som ingen alligevel har gavn af. Man går jo ikke lige en tur med hunden fra Hareskov til Arresø!

Naturen er ikke en homogen størrelse. Selv inden for et mindre område som Øresundsregionen findes der mange forskellige slags natur. Grunden til at vi skal understøtte denne diversitet er, at vi som brugere efterspørger forskellige oplevelser.

Og det er ikke fordi der mangler arealer til at skabe mere natur, eller mere by, eller nye kombinationer af by og natur. Selv om næsten alle indbyggere i Øresundsregionen er byboere, er det kun omkring 10% af arealerne, som er egentlig by. 50% er landbrugsarealer, som almindelige mennesker ikke har adgang til. Dette landbrug er hverken økonomisk eller miljømæssigt og globalt set heller ikke socialt bæredygtigt. Det er et levn fra fortiden, som vi ikke længere har brug for og det kan kun gå for langsomt med at inddrage og omdanne disse arealer.

Det ligger implicit i Fingerplanen, at planlæggerens opgave er at skabe helheder og at man centralt kan styre udviklingen i den retning. Men siden 1948 er der, i hvert fald i de demokratiske samfund, sket en gradvis og ganske omfattende udlicitering af den statslige magt, således at en af de store udfordringer i dag er, hvordan man kan integrere mange divergerende og ofte modsatrettede interesser i planlægningsprocessen på en måde, hvor man aktivt udnytter styrken i forskellighed.

Vi har brug for at forstå byudviklingen i forhold til, hvordan den reelt udspiller sig, og vi har brug for nye ideer og redskaber til at håndtere denne udvikling.

På byplanbiennalen i København præsenterede en række unge arkitektgrupper deres ideer til nye planlægningsmetoder og -strategier. Jeg vil anbefale dig at kigge i kataloget *A NEW FUTURE FOR PLANNING*, ISBN 87-990146-5-3.

For måske er der en ny fremtid for planlægningen. Og måske er alle nye ideer ikke nyliberalistiske!

Henrik Valeur
Arkitekt

Kalender over DB's arrangement kan ses på DB's hjemmeside www.byplanlab.dk/kurser/index.html. Andres arrangementer vedr. planlægning kan ses på hjemmesiden under www.byplanlab.dk/plandanmark_kalender/index.html. Begge opdateres løbende.

Nyheder af interesse for BYPLANNYT's læsere, meddelelser om arrangementer mv. kan sendes til at@byplanlab.dk

KORT NYT

TEMA

UDVALGTE NETSTEDER OM KOMMUNALREFORMEN:

Amtsrådsforeningen:

WWW.ARF.DK/STRUKTUR/INDEX.HTM
Høringssvar, fakta om de nye regioner, konsekvenser for de forskellige politikområder m.m.m.

Danmarks Naturfredningsforening:

WWW.DN.DK/KOMMUNALREFORM
Reformens konsekvenser for miljøbeskyttelsen. Foreningens høringssvar, eget udspil m.m.

Dansk Byplanlaboratorium:

WWW.BYPLANLAB.DK
Kommende kurser, Byplanmødet, præsentationer fra afholdte kurser, pjece udsendt, artikler i Byplannyt, kalender, netværk, hørings-svar..

Danske Kommuner:

WWW.DK.KL.DK/DEFAULT.SP?ID=20956
Grafisk overblik over reformens udvikling. Adgang til kortene kræver abonnement.

Folketinget:

WWW.FOLKETINGET.DK
Klik på: Kommunalreform
Samling af lænker til de forskellige lovtekster, der tilsammen udgør reformen.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet:

WWW.IM.DK
Klik på: Kommunalreform
Omfattende og detaljerede informationer om reformens betydning for ministeriets ansvarsområde, lænke til det nye danmarkskort m.m.m.

Ingeniøren:

WWW.ING.DK
Klik på: Tema Kommunalreform
Kronologisk overblik over reformens tilblyvelsesforløb. Dybdedeborende artikler om processen.

Det Kommunale Kartel:

WWW.DKK.DK
Klik på: Kommunalreform
Forskellige organisationers holdninger og udmeldinger samt notater og analyser af reformen. Funktionen 'lav din egen kommune'.

Kommunernes Landsforening:

WWW.KL.DK/217424
Omfattende informationer om sammenlægninger, opgaveflytninger, den praktiske gennemførelse og meget andet.

Kort- og Matrikelstyrelsen:

WWW.KMS.DK
Klik på: Download det kommunale danmarkskort med nye navne.
Lænker til det kommunale landkort før og efter reformen.

Miljøministeriet:

WWW.DIALOGNET.MIM.DK
Først og fremmest reformens betydning for ministeriets eget område.
WWW.SKOVGNATUR.DK
Klik på emne og planlægning.
Om planreformen.

UDVALGTE PUBLIKATIONER OM KOMMUNALREFORMEN

Hvor der ikke er angivet nogen forfatter skyldes det, at publikationen enten er en antologi eller en resumerende sammenfatning af f.eks. en høring.

Når vi flytter sammen – ledelse af kommunale fusioner.

København: KL og KTO, 2004
Amskov, Jesper Baltzer; Iversen, Frank og Fabricius, Astrid.
Ny bog fra Kommunernes Landsforening og KTO sætter fokus på, hvordan lederne tackler den menneskelige faktor under struktur-reformen. www.kl.dk/321686.

Strukturreformen : en reform af kommunernes organisation og ledelse.

Christoffersen, Henrik.
København: AKF, 2005
Om den enorme organisatoriske og ledelsesmæssige udfordring for de danske kommuner, som følger med strukturreformen.

Regional udvikling og kommunesammenlægning. En undersøgelse af den regionale udvikling på Bornholm og i landets øvrige dele.

Christoffersen, Henrik.
København: AKF, 2005
Væsentlige træk ved den regionale udvikling i perioden fra 1997 til 2001, hvad angår befolkning og erhverv i bred forstand. Rapporten er den fjerde om Bornholm udgivet af AKF. De øvrige er:
Nr. 1: Central styring – decentral ledelse. En undersøgelse af den administrative organisation af Bornholms Regionskommune
Nr. 2: Kommunaløkonomi og kommunesammenlægning. En undersøgelse af den kommunale udgiftsudvikling på Bornholm og i landets øvrige regioner
Nr. 3: Dokumentation af den kommunaløkonomiske budgetmodel

Kommunesammenlægning : råd og redskaber til intern kommunikation.

Harris, Michael og Petersen, Helle. København: Jurist- og Økonomforbundet, 2005
Fire succesfaktorer i god forandringskommunikation.

Fusionsledelse i det offentlige – en huspostil for strukturreformens ledere.

Kirkeby, Ole Fogh og Goldschmidt, Lars.
København: Børsen, 2005
Bogen henvender sig til de ledere, der står med fusionsprocesserne tæt inde på livet, med tre synsvinkler på fusionsprocesserne: En teoretisk, en dramatisk og en metodisk/praktisk.

Erfaringer med kommunesammenlægning : de første fem eksempler.

Leifelt, Niklas. København: KL, 2004

DYBBRO & HAASTRUP

Om 2 år er der:

- 1/3 så mange kommuner • 1/3 så mange regioner • 1/3 så mange borgmestre
- 1/3 så mange kommunaldirektører • 1/3 så mange tekniske direktører
- Større opgaver • Mere komplekse opgaver

Hvad gør vi ved det?

Vi har slået os sammen!
Læs mere på www.niraskon.dk

NIRAS KONSULENTERNE ÅRHUS · ALLERØD · AALBORG DYBBRO & HAASTRUP NU: SORTEMOSEVEJ 2 3450 ALLERØD TLF. 3315 8700 & 4810 4711

Fem fortællinger om kommunesammenlægninger; Hvidebæk og Kalundborg kommuner; Egved og Skjern kommuner; Kommunerne på Langeland; Kommunerne på Ærø; Sammenlægningen på Bornholm.

Medarbejderinddragelsen og kommunikationsstrategien i kommunesammenlægning: Dokumentation og analyse af erfaringerne fra Bornholm.

Nielsen, Lisbeth Ganderup.
Hillerød: FOKUS, 2005

Nye rammer – offentlig opgaveløsning under og efter strukturreformen.

Pedersen, John Storm.
København: Børsen, 2004

Om betydningen af den kommende strukturreform for ledere og interessenter i den offentlige sektor.

Aftale om strukturreform.

København: Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2004

Aftale mellem Regeringen og Dansk Folkeparti om reform af rammerne for varetagelsen af de offentlige opgaver og den offentlige service. Findes også i engelsk udgave.

Brudstykker eller sammenhæng?: en antologi om forudsætningerne for en offentlig strukturreform.

Hillerød: FOKUS, 2004
http://www.fokus-net.dk/media/1030_5.pdf

Det nye Danmark: en enkel offentlig sektor tæt på borgeren.

København: Regeringen, 2004

Regeringens udspil til en ny struktur fra april 2004. Kan også hentes på internettet:
<http://www.detnyedanmark.dk/publikation/regeringens%20udspil.pdf>

Hvorhen Danmark? – perspektiver på kommunalreformen.

København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 2004

Bogen rummer 16 artikler fra en række fremtrædende debattører. De påpeger en række mangler ved selve betænkningen og påviser nogle af de mangeartede problemer, som en kommunalreform rejser.

Kommuneplanlægning i en reformtid.

København: Dansk Byplanlaboratorium, KL og Skov- og Naturstyrelsen, 2005

Om det forberedende arbejde frem mod reformens gennemførelse.

Strukturkommissionens betænkning.

København: Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2004

<http://www.arf.dk/Amterne/BoegerOgPjecer/StrukturkommissionensBetaenkning.htm>

TIDSSKRIFTER –TEMANUMRE

Arkitekten 8/05, juni 2005.

Præsentation af specielt planlovsreformen af DBs direktør samt kommentarer fra repræsentanter for AA, KL, HUR og LPA.

NORDREGIO
Nordic Centre for Spatial Development

NORDREGIO søger en erfaren seniorforsker/forsker indenfor området fysisk-funktionel planlægning/spatial planning i Norden og Europa.

Nærmere information om stillingen kan ses på

www.nordregio.se.

Ansøgningsfrist, 10. oktober 2005

NORDREGIO er et fælles nordisk forskningsinstitut, som beskæftiger sig med planlægning og regional udvikling. Instituttet er beliggende i attraktive omgivelser i det centrale Stockholm.

46069

MAGASINPOST B

Byfornyelse: Nyt gårdanlæg med en række miljøhensyn i den økologiske demonstrationskarré Hedebygade, København.

Boligudvikling: "Fremtidens boligkvarter", - Strategi og plan for alternativ boligudbygning, Lykkegård, Augustenborg Kommune.

GBL - en god samarbejdspartner

GBL er landsdækkende rådgiver inden for byplanlægning og landskabsarkitektur. Vi lægger vægt på god arkitektur, social ansvarlighed og miljørigtige løsninger.

Landskabsplanlægning: Naturplan Fredericia. Strategi og handlingsplan for kommunens naturområder.

Problemramte boligområder: Vollsmose. Omfattende renovering af udearealerne i Egeparken og Birkeparken - 2 almene afdelinger med i alt ca. 900 boliger.

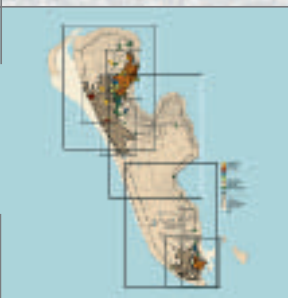

Nye byområder: Vinderforslag i konkurrence om nyt byområde i smukt landskab ved Kolding.

Kommuneplanlægning: Kommuneplan Fanø. En kommune med helt specielle forudsætninger, ambitioner og muligheder.

Proces & Dialog: Scenarietværksted som led i planlægning af 600 ha. landskabsområde efter råstofgravning. Roskilde Kommune.

Landskabsplan: Ny bypark med bl.a. ældrecenter, rekreative faciliteter og lystbådehavn. Thisted Kommune.

Byomdannelse: Konkurrenceforslag til omdannelse af Haderslev Havn - fra erhvervshavn til blandede byformål.

Byrum: Hovedgade og torve i Bergkamen, Tyskland.

GBL GRUPPEN FOR BY & LANDSKABSPLANLÆGNING APS
Rekhusstræde 4
DK-6000 Kolding
Tlf. 445 75 52/64 44
Email: gbl@gbl.dk
Web: www.gbl.dk